

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/176689>

Please be advised that this information was generated on 2019-10-17 and may be subject to change.

Voor genitale verminking is iedereen verantwoordelijk, de hele wereld eigenlijk.

Want terwijl de wereld toekijkt, blijft het gewoon doorgaan.

Zahra Abdi Hersi¹ in *Mijn vrouw-zijn ontnomen*.

De duivelse praktijk² die meisjesbesnijdenis heet

Carla Bal

Filosofen zijn het zelden of nooit met elkaar eens. Maar wel hierover: **Vanuit geen enkele ethische theorie kan meisjesbesnijdenis worden gelegitimeerd.³ Respect voor de lichamelijke integriteit van iedere inwoner, oftewel de onaanstbaarheid van het lichaam, is verankerd in artikel 11 van de Nederlandse grondwet. Vrouwelijke genitale verminking (VGV), ook wel eufemistisch meisjesbesnijdenis⁴ genoemd, is een voorbeeld van schending ervan. Beschermen we de kinderen in Nederland hier afdoende tegen? Wat is de geschiedenis van het Nederlandse overheidsbeleid tot nu toe? Wat gaan we de komende tijd doen? Lijkt dat voldoende en afdoende? Of moet het geheel anders?**

Meisjesbesnijdenis is geen islamitisch voorschrift. Er zijn Egyptische mummies van vrouwen gevonden, besneden, daterend van 2000 jaar voor Christus dus van 2700 jaar vóór Mohammed. Verder zijn er islamitische landen waar meisjesbesnijdenis totaal onbekend is, zoals Marokko. Ten derde zijn er ook christelijke bevolkingsgroepen, zoals onder Eritreërs, die het praktiseren. Ten vierde komt in de Koran het thema meisjesbesnijdenis niet voor. Toch kunnen mensen menen dat hun godsdienst het oplegt. Maar het is dus een zeer oud gebruik, veel ouder dan christendom en islam.

Vóór de jaren negentig van afgelopen eeuw speelde VGV zich voornamelijk in donker Afrika af. We wisten ervan, maar wat konden we er aan doen? De Egyptische arts en schrijfster Na'awal Sadaawi, halverwege de jaren '70 op tournee in Nederland, vroeg dringend om onze hulp en steun voor

Afrikaanse Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's) die zich inspannen om het gebruik uit te bannen, of tenminste verboden te krijgen. Tegelijkertijd drukte ze ons op het hart

uitsluitend aan te sluiten bij lokale initiatieven, om niet over te komen als Westerse bemoeials die zichzelf superieur vinden.

Geen cultuurrelativisme

Toen begin jaren negentig in groten getale Somaliërs hierheen immigrerden, werd VGV opeens ook een Nederlands probleem. Somaliërs praktiseren de meest ingrijpende vorm, de faraonische besnijdenis. Deze bestaat uit het uitsnijden van clitoris en kleine labia, en het opruwen en vervolgens aan elkaar naaien van de grote labia,

Voetnoten

- 1 2005, p. 19.
- 2 Dit is de titel van een bijdrage aan het congres: de islamitische visie op de besnijdenis bij meisjes 20 december 2003 Islamitische Universiteit Rotterdam, Bergsingel 135. Deze is als bijlage 3 opgenomen in Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking Onderbouwing Advies, Zoetermeer 2005. Zonder naam. Een zeer duidelijke stellingname tegen VGV zoals de titel al laat zien, vanuit islamitische hoek. "Vrouwenbesnijdenis is in flagrante tegenspraak met het recht op orgasme dat de islam aan de vrouw heeft toegekend wat we kunnen afleiden uit de openheid van de profeet op dit punt." p. 69.
- 3 Dekkers et al. p. 206 en er wordt verdergegaan als volgt: "In dit verband geven wij de voorkeur aan de capabilities approach van Martha Nussbaum en Amartya Sen. Vertrekkend vanuit een set van fundamentele menselijke behoeften en vermogens worden minimale, niet-relatieve en universele ethische codes geformuleerd die iedere cultuur ondanks specifieke interpretaties en praktijken, moet respecteren. Besnijdenis van meisjes is tegen deze achtergrond een fundamentele inbreuk op het vermogen genot, lust en geluk te kunnen ervaren en een fundamentele aantasting van de integriteit van het lichaam. Integriteit wordt hier niet descriptief begrepen, maar normatief. Het betekent dat interventies in het lichaam die niet de bedoeling hebben de functionaliteit van het lichaam te bevorderen of te herstellen en die tegelijkertijd een schending van fundamentele capabilities teweegbrengen, radicaal moeten worden verboden."
- 4 De benaming Vrouwelijke Genitale Verminking wordt algemeen gebruikt. Jegens leden van de risicogroepen spreekt men bij voorkeur over meisjesbesnijdenis omdat dat wat minder akelig klinkt en men wil graag met hen in gesprek blijven. De benaming meisjesbesnijdenis is eufemistisch omdat er een parallelie met jongensbesnijdenis wordt gesuggereerd. Zelfs de incisie in de clitoris, is vele malen ernstiger dan het wegsnijden van de voorhuid bij jongens. Een incisie in de clitoris zou je moeten vergelijken met een snede door de eikel van een jongen. In de term meisjesbesnijdenis ontbreekt de betekenis van beroving van een functie. Er komt overigens ook steeds meer verzet tegen besnijdenis van jongens.

zodanig dat de opening van de vagina nog net menstruatiebloed kan laten passeren, maar verder niets. Het was vooral de medische stand, huisartsen, gynaecologen, urologen, die geconfronteerd werd met de gevolgen van deze VGV-praktijk. In 1992 verscheen op verzoek van het ministerie van WVC het rapport 's Lands wijs 's lands eer?' door I. Haaier en K. Bartels. Zij stelden voor bij meisjes waarvan de ouders wilden dat ze besneden werden, in een ziekenhuis door een arts een prikje of sneetje in de clitoris te laten maken. De auteurs hoopten dat de ouders dan af zouden zien van farao-nische besnijdenis. Dit voorstel werd door niemand overgenomen. Geen enkele arts mag meewerken aan welke vorm van meisjesbesnijdenis dan ook. KNMG, Vereniging voor Gynaecologie en Obstetrie, en de minister zelf, iedereen vond het een onzalig voorstel. Impliciet beschouwen de goedbedoelende bedenkers ervan het grondrecht van kinderen op hun lichamelijke integriteit immers als iets dat voorwerp van onderhandeling zou kunnen zijn.

Communicatie en controle

Maar in de jaren negentig nam de immigratie fors toe. Ook Eritreërs, Egyptenaren, Soedanezen, Nigerianen, Ethiopiërs, kwamen naar Nederland. Het zijn allemaal volkeren waar meer dan 90% van de meisjes VGV ondergaan. Nu gingen de geruchten dat de mensen, omdat het in Nederland verboden is, hun dochters laten besnijden op vakantie in hun land van oorsprong. Daarom gaf het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een onderzoeksgroep van de Vrije Universiteit de opdracht strategieën ter voorkoming van besnijdenis bij meisjes te inventariseren en/of te formuleren. In oktober 2003 verscheen het rapport *Strategieën ter voorkoming van besnijdenis van meisjes Inventarisatie en aanbevelingen* van A. van der Kwaak, E. Bartels, F. de Vries en S. Meuwese. Zij bevalen aan om geen apart delict 'meisjesbesnijdenis' op te nemen in het wetboek van Strafvordering, maar het te beschou-

wen als een zware vorm van kindermishandeling, gradatie g, op een schaal van a t/m g. Verder wezen zij op de bemoeilijking van vervolging door de vereiste van dubbele strafbaarstelling. Een delict was tot voor kort in Nederland enkel strafbaar als het ook strafbaar is in het land waar het gepleegd is. Dat maakte het voor Somaliërs dus mogelijk om straffeloos tijdens vakanties in hun land hun dochtertjes te laten verminken. Inmiddels heeft voormalig minister Donner deze vereiste voor VGV laten vervallen. De juridische kant vond de onderzoeksgroep overigens niet het allerbelangrijkste. Ze pleitte vooral voor optimale voorlichting aan de migrantengroepen, waarbij je zou moeten inspelen op de zelfopvattingen van de mensen. Tot slot pleit de groep voor coördinatie van personen en instanties die zich met preventie van VGV bezig houden.

Eind 2003 en begin 2004 hielden kamerdiscussies over VGV de gemoe-deren heftig bezig. Wat te doen met de aanbevelingen uit *Strategieën ter voorkoming van besnijdenis van meisjes*? De VVD stelde voor schoolartsen systematisch bij meisjes uit risicogroepen te laten verifiëren of hun lichamelijke integriteit nog steeds intact is. "Tja, maar," zeiden PvdA-politici, "zou dat geen discriminatie zijn?" "En is zo'n controle door schoolartsen zelf geen schending van de lichamelijke integriteit?" vroeg het CDA zich af. Om op deze en dit soort vragen antwoord te vinden, werd een commissie van de Raad voor Volksgezondheid en de Zorg in het leven geroepen onder voorzitterschap van F. Sanders. Met de bedoeling de wegen te vinden om alle meisjes die onder onze grondwet vallen, daadwerkelijk te beschermen..

Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking

Het advies van de commissie Sanders verscheen op 23 maart 2005 en bestaat uit drie boeken. Bovendien werd een onderzoeksrapport bijgeleverd dat antwoord probeert te geven

op de vraag hoeveel meisjes in Nederland jaarlijks genitaal verminkt worden. Het antwoord is: wij schatten ongeveer 50. Maar het kunnen er ook meer zijn. Immers de schattingen zijn gebaseerd op waarnemingen van mensen die waarschijnlijk sociaal wenselijke antwoorden kregen. Het getal van 50 is dus 'tenminste 50'. Van de drie boeken is er voorts één het eigenlijke beleidsadvies, het tweede is de algemene onderbouwing ervan, en het derde is de specifiek juridische onderbouwing. Het beleidsadvies geeft antwoord op de vraag: Wat kunnen we in Nederland doen om VGV uit te bannen, om de meisjes die het risico lopen besneden te worden afdoende te beschermen?

Geen verplichte controle

Wat in elk geval volgens de Commissie Sanders niet kan is een verplichte jaarlijkse controle van meisjes uit risicogroepen. Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) verzet zich hier tegen. Dat beschermt het privé-, familie- en gezinsleven tegen overheidsbemoeienis. Onderzoek aan het lichaam valt daar onder. Bovendien, als er uitzonderingen op mogelijk zijn, dan moeten deze in de nationale wetgeving opgenomen zijn en de gezondheid van grote groepen mensen betreffen, bijvoorbeeld in geval van besmettelijke ziekten. Maar, kan hier tegenin gebracht worden, besnijdenis wordt in Somalië bij 97% van de meisjes gedaan. En als reden ervoor geldt dat anderen het ook doen, dat er grote sociale druk bestaat om het te doen. Dat lijkt toch besmettelijker dan welke infectieziekte dan ook? Waarom zouden we het gevaar van een besnijdenis niet als uitzondering op artikel 8 benoemen?

Vrijwillig onderzoek

In plaats daarvan stelt de Commissie Sanders voor dat in het gebruikelijke vrijwillige onderzoek bij alle kinderen door school- of jeugdartsen, op drie momenten in de schoolleeftijd, als vanzelfsprekend ook gekeken wordt

naar de uitwendige geslachtsorganen, zoals vroeger. Behalve liesbreukjes kan dan genitale verminking bij meisjes geconstateerd worden, maar ook kan de arts letten op andere vormen van kindermishandeling, bijvoorbeeld seksueel misbruik. Immers er worden jaarlijks 50.000 tot 80.000 kinderen in ons land mishandeld, waarvan er 50 overlijden. Als ouders dan hun kind niet laten onderzoeken, door bijvoorbeeld net op de dag dat de schoolarts er is, hun kind ziek te melden, kan huisbezoek volgen. Heeft de huisbezoeker na herhaalde pogingen een 'niet-pluisgevoel', dan kan alsnog een verplicht onderzoek volgen, omdat er dan een vermoeden, een verdenking ontstaat. Het aardige van het vrijwillig onderzoek is dat je inderdaad NIET discrimineert, dat je juist ook de hand in eigen boezem steekt. Ook autochtonen mishandelen hun kinderen en ook die kinderen houden we daarom in het oog.

Juridische kanten

Er moet een plicht komen, stelt de commissie Sanders, voor schoolartsen en andere medische hulpverleners om bij vermoeden van mishandeling dit te melden bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, hierna AMK genoemd. De AMK's onderzoeken de gegrondheid van de melding en dienen vervolgens aangifteplicht te hebben. Dan is justitie aan zet. Om vervolging van de verantwoordelijken beter mogelijk te maken, moet de verjaringstermijn pas ingaan als het meisje meerderjarig wordt. Ook is het noodzakelijk dat de Eerste Kamer spoedig instemt met het vervallen van het principe van dubbele strafbaarheid.

Voorlichting en deskundigheidsbevordering

Naast dit alles adviseert de commissie optimalisering van voorlichting aan risicogroepen over gezondheidsschade en strafbaarheid. Verder is er nog een wereld te winnen op het gebied van deskundigheidsbevordering van professionals. Tot zover de commissie Sanders.

Kabinetstandpunt

Hoe is dit advies door het kabinet opgenomen? In een brief aan de Tweede Kamer (PG/OGZ 2.594.902) neemt Hoogervorst afstand van inspectie van de uitwendige geslachtsorganen bij het vrijwillige lichamelijke onderzoek voor elk kind op drie momenten. Hij vindt dat teveel van het goede. Dat je er ook andere vormen van kindermishandeling mee opspoor, daar is hij niet van onder de indruk. Dat kan beter door vroegsignalering en het in kaart brengen van risicoprocesen. Wel is hij het eens met de invoering van een verplichte meldcode voor alle relevante beroepsgroepen. De aangifteplicht voor AMK's vindt de minister vervolgens weer niet goed. Het is voor de AMK's niet verplicht, maar slechts wenselijk, dat zij aangifte doen, tenzij de belangen van het kind geschaad worden door de aangifte. Als dat zo is, moet dat opgenomen staan in het medisch dossier. De Inspecteur kan dat achteraf toetsen.

Hier zit een zwakke plek. Immers als een kind eenmaal besneden is, dan zal ze er zelf door een aangifte door het AMK niet zo gauw beter op worden. Ze krijgt haar clitoris en haar labia er niet door terug en ze brengt wel haar ouders in moeilijkheden⁵. Terwijl er veel meer op het spel staat dan alleen het leed en het lot van dit individuele meisje. Wij kunnen er als samenleving niet mee leven dat bepaalde daden straffeloos blijven. Het gaat om de veiligheid van alle meisjes. Met R. Kool⁶ vraag ik me af hoe een strafrechtelijk verbod gehandhaafd kan worden als de enigen die het misdrijf kunnen constateren daarvan geen aangifte hoeven te doen. De rechterlijke macht staat zodoende buitenspel. Waarom weerloze immigrantenkinderen uitsluiten van de weldaad van ons rechtssysteem? Terwijl we wel blij zijn dat eerwraak gewoon bestraft wordt als moord, zouden we VGV laten passeren omdat het belang van het kind niet met vervolging van de ouders gediend zou zijn? Rechter beseffen heus wel dat ze iemand met opvoedingstaken

veroordelen en kunnen echt wel andere straffen bedenken dan alleen gevangenisstraf⁷.

Zes pilotprojecten

In de komende drie jaren worden in zes grote steden pilotprojecten ter preventie van VGV gesubsidieerd, en wel in Amsterdam, Tilburg, Rotterdam, Eindhoven, Den Haag en Utrecht. Hier wonen veel nieuwkomers uit de risicolanden. De GG&GD-en in deze zes steden ontwerpen elk hun eigen preventiebeleid, in nauw contact met het ministerie van VWS. VWS eist bijvoorbeeld dat de GG&GD-en 100% van de meisjes uit risicolanden, woonachtig in de regio, bereiken. Ook moet het beleid draagvlak hebben onder de groepen waarin VGV voorkomt. De essentie van het preventiebeleid zal in alle steden zijn groepsvoorlichting, deskundigheidsbevordering, vroegsignalering, individuele voorlichting. De voorlichting wordt verzorgd door mensen uit de vluchtelingenorganisaties, en getraind door Pharos, het landelijke kenniscentrum voor vluchtelingen en gezondheid.

Dit is dus wat we gaan doen de komende jaren. Zal dit afdoende zijn? Zal dit beleid het mooie uitgangspunt van het kabinet, dat VGV "binnen afzienbare tijd tot het verleden behoort" bewerkstelligen? En als er meer nodig is, wat is dat dan?

Communicatie is meer dan voorlichting

De plannen ogen integer. Er is algemene wil om VGV uit te bannen uit Nederland. Over het cruciale belang van voorlichting is iedereen het eens. De mensen moeten weten hoe slecht VGV is voor de gezondheid.

Voetnoten

- ⁵ Zou Hoogervorst zijn oren te zeer hebben laten hangen naar geluiden uit de zorgsector dat het moeilijk te combineren zou zijn om zowel zorgverlener als opsporingsambtenaar te zijn? Zie Struijs 2005.
- ⁶ 2005 pp 2094-2095.
- ⁷ Mondelinge communicatie met mr. J.Claasens, raadsheer bij het Gerechtshof te 's Hertogenbosch.

Hoe gevaarlijk het is. De mensen kunnen ideeën hebben over het gezondheidsnut van VGV die heel eenvoudig te weerleggen zijn⁸. Dit lijkt een taak voor artsen en verpleegkundigen. Vervolgens moeten de mensen weten dat het strafbaar is volgens het Wetboek van Strafrecht artikel 300 t/m 304. VGV is niet enkel mishandeling. Het is mishandeling met voorbedachten rade, met het oogmerk verricht om blijvend ernstig letsel toe te brengen. Het is bovendien mishandeling van een familielid. In totaal kan dit 16 jaar gevangenisstraf opleveren. Een voorlichtingstaak voor juristen. De mensen moeten ten derde ook weten dat de islam en het christelijk geloof VGV niet vereisen, integendeel. Het zou heel raar zijn als de Schepper schepselen in het bestaan stelt die op korte termijn geopereerd moeten worden⁹. Dit lijkt een taak voor geestelijk leiders.

Seksualiteit, lust en opgave

Maar er is meer. Een goede ingang is ons afvragen welk probleem VGV eigenlijk oplost. Waarom begaan mensen VGV? Het rijtje redenen dat Pharos opsomt op zijn website is te lezen als: tegenhouden van seksuele ontplooiing van meisjes. Maar dat kun je ook lezen in de daad zelf: wegsnijden van de meest gevoelige erogene zones en penetratie onmogelijk maken. En waarom zouden hele samenlevingen meisjes hun seksuele ontplooiing willen onthouden? Omdat ze daar een sterk belang bij hebben of tenminste menen te hebben. Stel dat meisjes seksueel vrij zouden zijn, is de gedachte, dan zouden ze misschien wel heel

Voetnoten

- 8 Waris Dirie (p. 192) noemt het voorbeeld van een vrouw die meent dat zonder verwijdering van de clitoris een kind niet op een natuurlijke manier geboren kan worden, maar alleen via een keizer-snee.
- 9 Dit merkt Thomas Szasz op in zijn tekst uit 1996.
- 10 Alsof de duivel ermee gespeeld heeft. Je wilde iets heel graag en door de manier waarop je dat probeerde te bereiken, heb je het juist verhinderd.

jong kinderen krijgen van onbekende vaders die niet eens weten dat ze vader zijn. Moeten de oma's dan tot in de lengte van hun dagen voor hun dochters en kleinkinderen blijven zorgen? Wat zou er van de kinderen terecht komen? Maar ook: hoe weten de vaders dat ze in hun kinderen voortleven na hun eigen dood? Daarom wordt er getrouwd. Maar aanstaande vaders willen er wel zeker van zijn dat ze hun eigen kind straks opvoeden en niet dat van een rivaal. Heel begrijpelijk. Daarom: clitoridectomie en infibulatie. Maar seksualiteit van zoons en dochters is een vraagstuk voor de hele mensheid. Ook wij worstelen daarmee en proberen onze kinderen zo te begeleiden dat ze er iets moois van maken. Herkenning en erkenning van het probleem dat VGV op probeert te lossen heeft meerdere positieve kanten. Ten

eerste erken je de kern van begrijpelijkheid erin. Dat maakt de communicatie minder eenzijdig veroordelend. Er zit een element van redelijkheid in VGV. Ten tweede verbindt het mensen uit risico-landen met ons. Wij delen een bestaansprobleem. We delen een belangrijk stuk werkelijkheid. Communicatie begint altijd met constateren van wat je gemeenschappelijk hebt en waar je het over eens bent. Dan kun je gaan verkennen waarover je het zou willen hebben. Ten derde biedt deze entree de mensen de mogelijkheid over alternatieve manieren van omgaan met dit bestaansprobleem na te denken, zonder de waarden van waaruit ze VGV praktiseerden te verloochenen. Die onderliggende waarden worden juist erkend als waarden. Ten vierde polariseert dit inzicht vrouwen en mannen niet, integendeel, het verbindt hen. Hoezo?

Literatuur

- Bal, C.**, Schoolartsen nodig in strijd tegen meisjesbesnijdenis. *De Gelderlander*, 09-03-04.
- Bal, C.**, Genitale verminking van meisjes in Nederland: Aanloop naar het komende RVZ-advies. In: *Nieuwsbrief van de Nederlandse Vereniging voor Bio-ethiek*, jrg. 12 nr. 1, maart 2005.
- Bal, C.**, Bestrijding van Vrouwelijke Genitale Verminking. Een beleidsadvies van de Commissie VGV en zijn wederwaardigheden. In: *Nieuwsbrief van de Nederlandse Vereniging voor Bio-ethiek*, jrg. 12 nr. 4, december 2005.
- Bartels, K. en I. Haaier**, 's Lands wijs, 's lands eer? Vrouwenbesnijdenis en Somalische vrouwen in Nederland. Rijswijk (Centrum voor Gezondheidszorg Vluchtelingen) 1992.
- Commissie Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking**, Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking, Beleidsadvies. Zoetermeer, 2005
- Commissie Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking**, Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking, Onderbouwing advies. Zoetermeer, 2005.
- Commissie Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking**, Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking, Juridische onderbouwing. Zoetermeer, 2005.
- Dekkers, W., C. Hoffer en J.P. Wils**, Besnijdenis, lichamelijke integriteit en multiculturalisme. Budel (Damon) 2006.
- Dirie, Waris**, *Onze verborgen tranen*. Amsterdam (Sirene) 2005.
- Hersi, Z.A.**, *Mijn vrouw-zijn ontnomen*. Den Helder (Stichting Stop Vrouwenverminking) 2005.
- Kool, R.**, Strafbbaarstelling en handhaving van meisjesbesnijdenis. In: *NJB* 2005, afl. 40, p. 2092-2096.
- Kwaak A. van der, E. Bartels, F. de Vries, en S. Meuwese**, *Strategieën ter voorkoming van besnijdenis bij meisjes: Inventarisatie en aanbevelingen*. Amsterdam (Vrije Universiteit VU Medisch Centrum) 2003.
- Struijs, A.J.**, Zorgverlener en opsporingsambtenaar? In: *Signalering Ethiek en gezondheid* 2005, p. 91 t/m 112.
- Szasz, Th.** Routine Neonatal Circumcision: Symbol of the Birth of the Therapeutic State. In: *The Journal of Medicine and Philosophy* 21, p.37-148.

Als het doel van VGV is, de kuisheid van het meisje vóór het huwelijk en trouw daarna te bewerkstelligen, dan is een alternatief voor VGV dat een aanstaande vader vertrouwen heeft in die kuisheid en die trouw van zijn geliefde. Uiteraard is het bevorderlijk voor de kuisheid en de trouw van de ene partij, het meisje, als de andere partij, de jongen, ook kuis en trouw is. Overigens kan het gemak waarmee vandaag de dag in Nederland middels een DNA-test vaderschap kan worden vastgesteld ook helpen met de overgang van de cultuur van controle waar VGV een verschijningsvorm van is, naar een cultuur van vertrouwen. Immers als je echt twijfelt als aanstaande vader, dan kun je zekerheid verkrijgen. Dus waarom nog zekerheid proberen te krijgen via de eis dat je aanstaande besneden is? En je kunt ook de waarde ontdekken van een marge van onzekerheid. Vertrouwen is immers geen absolute zekerheid. Maar ook een getrouwde vrouw die VGV heeft onder-

gaan kan nog altijd vreemdgaan. Dus de beheersing van de seksualiteit van de vrouw zoals VGV die beoogt, is ook geen absolute zekerheid. Immers als haar man haar kan penetreren dan kan de buurman dat in principe ook. Wat haar gemakkelijk van vreemdgaan zou weerhouden, een reeks mooie herinneringen aan genotvol samenzijn met degene die ze ook nog trouw heeft beloofd, dat is nu net wat VGV bij voorbaat kapot heeft gemaakt. Inderdaad, een duivelse praktijk¹⁰. Het zou jammer zijn als je in gesprek met mensen uit risicolanden deze onderliggende thematiek niet aanroert.

Tot slot

In het kader van het thema 'lichamelijke integriteit' heb ik VGV in Nederland onder de loep genomen.

- Wat is de geschiedenis van ons beleid in deze?
- Welk beleid staat nu op het programma? Is dat afdoende?
- Wat moet er nog meer bij?

Carla Bal is filosofe en taalkundige. Zij werkt als docent morele gespreksvoering bij de afdeling Ethiek, Filosofie en Geschiedenis van de Geneeskunde van het UMC St. Radboud te Nijmegen. Zij is tevens onderwijscoördinator van de postacademische beroepsopleiding Ethiek in de Zorgsector.

Mijn antwoord op deze set vragen is als volgt:

Het is fantastisch als deskundigheidsbevordering, voorlichting en goede gesprekken over seksualiteit en de betekenis ervan in een mensenleven, mensen uit de risicolanden ertoe inspireert VGV af te zweren. Waar dat niet gebeurt, moet het recht zijn beloop hebben. Ook mensen uit risicolanden hebben recht op ons rechtstelsel.

De meisjes hebben recht op bescherming via de afschrikwekkende werking ervan, en recht op een zekere genoegdoening via de vergeldende werking ervan. De daders tenslotte hebben recht op straf. Via de straf moeten ze hun schuld uit. Via hun straf kunnen ze misschien een fractie goedmaken van het onherstelbare dat ze hebben aangericht. Daarna horen ze er weer bij.

Wij als samenleving hebben de plicht op ons genomen en in onze grondwet verankerd, te zorgen dat de onaantastbaarheid van ieders lichaam gerespecteerd wordt, ook van meisjes uit Mali, Egypte, Somalië, Ethiopië, Soedan, Guinee, Nigeria en Sierra Leone die hier zijn komen wonen. ■

blijft het gewoon doorgaan.